

PERSCOMMUNIQUÉ

De verspreiding van het keynesianisme: een vergelijking tussen de Belgische en de Italiaanse ervaringen

NBB Working Paper nr. 113 - Research Series

Het keynesianisme domineerde het economische denken en de macro-economische beleidsvorming in de jaren vijftig en zestig. De verspreiding van het keynesianisme verliep echter niet overal op gelijke wijze. In deze paper wordt de verspreiding van het keynesianisme in twee continentale Europese landen, België en Italië, vergeleken. Het waren twee landen waar het keynesianisme pas relatief laat voet aan de grond kreeg en die bovendien werden gekenmerkt door aanzienlijke regionale onevenwichtigheden. Het doel van het onderzoek is een beter inzicht te verwerven in de factoren die de verspreiding van economische ideeën beïnvloeden, zowel in de academische wereld als in de beleidsvorming. Het departement Studiën van de Nationale Bank van België beschikt over een aanzienlijke expertise op het vlak van dergelijke analyses, vooral met betrekking tot de Europese monetaire integratie¹.

In deze paper wordt niet ingegaan op het debat over hoe de "General Theory" (of andere werken van Keynes) werden onthaald in België of in Italië. De aandacht wordt gericht op de periode na de Tweede Wereldoorlog en op het "keynesianisme", waarbij als belangrijkste uitgangspunt van het keynesianisme wordt genomen dat de markt intrinsiek onstabiel is en dat voor de overheid een cruciale rol in de economie is weggelegd door het sturen van de effectieve vraag. Voorts wordt het onderscheid van Coddington gevolgd tussen hydraulisch, onevenwichts en fundamentalistisch keynesianisme². Coddington typeert de fundamentalistisch keynesiaanse benadering als een afwijzing van de neoklassieke micro-economische theorie en de algemene evenwichtstheorie. Cambridge (VK) was het belangrijkste centrum van deze strekking. De hydraulische benadering draait rond de overtuiging dat er stabiele relaties bestaan tussen de verschillende stromen van de economie, wat een basis vormt voor een actief overheidsbeleid. Belangrijke elementen van de hydraulische benadering waren eveneens de "revoluties" in de opstelling van de nationale rekeningen en de econometrie. Het opstellen van econometrische modellen was van cruciaal belang in deze benadering. In Europa speelde Tinbergen een belangrijke rol, ook in de wereld van de economische-beleidsvorming. De onevenwichtsbenadering tracht de keynesiaanse ideeën te verzoenen met de algemene evenwichtstheorie, waarbij ze tracht die laatste opnieuw aansluiting te laten vinden met de mainstream-theorieën. In deze benadering wordt de nadruk gelegd op situaties waarin de markt niet in evenwicht is en op het daaruit voortvloeiende proces van handel drijven tegen onevenwichtsprijzen en hoeveelheidsaanpassingen.

In Italië en België vond het keynesianisme pas relatief laat ingang, niet enkel in vergelijking met het Verenigd Koninkrijk of de Verenigde Staten, maar ook ten opzichte van verscheidene continentale Europese landen zoals Nederland of de Scandinavische landen. In deze paper onderzoeken we de voornaamste elementen die van belang waren in de verspreiding van het keynesianisme in Italië en België.

Er waren zeer sterke gelijkenissen tussen België en Italië: (1) een sterke positie van de neoklassieke (Oostenrijkse) economie in de academische wereld, die de doorbraak van de keynesiaanse ideeën afremde; (2) internationale instellingen, meer in het bijzonder de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking, speelden een belangrijke rol in de doorbraak van het hydraulisch keynesianisme; (3) de opgang van het keynesianisme bij vooral economen die begaan waren met de armere landsgedeelten en die

-
- ¹ Zie bijvoorbeeld Ivo Maes, On the Origins of the Franco-German EMU Controversies, Working Paper, No 34, Research Series, National Bank of Belgium, July 2002, *European Journal of Law and Economics*, Vol. 7, No 1, January 2004, p. 21-39 en Ivo Maes, *Economic Thought and The Making of European Monetary Union*. Cheltenham: Edward Elgar, 2002.
- ² Coddington, A., 1976, keynesian Economics, the Search for First Principles, *Journal of Economic Literature*, Vol 14, No 7, pp. 1258-73.

een verband legden tussen overheidsinterventie en regionale onevenwichtigheden. Het belangrijkste verschil was dat België zich grotendeels bevond in de mainstream van het keynesianisme (hydraulisch en onevenwichts keynesianisme), terwijl het fundamentalistisch keynesianisme in Italië veel sterker stond, vooral in de academische wereld.

De doorbraak van het keynesianisme in België en in Italië kwam er in domeinen die nauwer aanleunden bij het beleidsvormingsproces: het wegwerken van regionale onevenwichtigheden, het opstellen van de nationale rekeningen en de opbouw van macro-economische modellen. In beide landen bood de oprichting van de Europese Economische Gemeenschappen een gemeenschappelijk project voor vrijemarkteconomen en keynesianen. Dit leidde tot een "heilig verbond" rond de ideeën van de Europese eenmaking en economische groei. Het verbond werd samengehouden door de sterke economische prestaties van beide landen in de jaren zestig.

Dit onderzoek toont voorts aan dat er meer overeenkomsten waren tussen economen in België en in Italië die betrokken waren bij het beleidsvormingsproces dan tussen de economen uit de academische wereld. Een mogelijke reden daarvoor is dat economen die betrokken zijn bij de beleidsvorming meer aandacht hebben voor het begrijpen van de "reële" wereld. Dat paste bij het hydraulisch keynesianisme, waarin de nadruk lag op het opstellen van de nationale rekeningen en de opbouw van econometrische modellen. Bovendien waren er vrij frequente contacten tussen de economen in het beleidsvormingsproces, vooral via de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking. In de academische wereld ontwikkelde het keynesiaanse gedachtegoed zich heel anders. Terwijl België zich hoofdzakelijk in de mainstream van het keynesianisme bevond, was het fundamentalistisch keynesianisme veel invloedrijker in Italië. De ontwikkelingen in de academische economie waren dan ook meer afgestemd op de algemene maatschappelijke oriëntatie (bijvoorbeeld linkser in Italië). Ook de internationale contacten waren vrij verschillend: België onderhield sterkere contacten met de Verenigde Staten, terwijl in Italië de banden met het Britse Cambridge invloedrijker waren.